

«Al wat de doorslag geeft in cultuur en maatschappij is ooit benadrukt, onderwezen of gestart in het onderwijs», zegt Lama Karta. «Kennis en waarden moeten daar hand in hand gaan, anders ontstaan lacunes die niemand in de hand heeft.» Bij een luisterende boeddha: het kennisdebat.

FOTO: TIBETANS INSTITUUT

HET KENNISDEBAT

«Alles ontstaat in het

LAMA KARTA

Lama Karta is een zoon van Tibetaanse ouders, die de Chinese heerschappij in hun land ontvluchtten en naar India trokken. Daar verblijft ook de dalai lama in ballingschap. Lama Karta bracht zijn jeugd door in de omgeving van *Kaloe Rinpochee*, een vooraanstaand boeddhistisch meester, die onder meer een rol speelde in de oprichting van westerse kloosters en studiecentra. Daarnaast studeerde in het klooster van Sonada en in de Engelse school van Darjeeling. Sinds 1987 woont Lama Karta in België. Hij geeft cursussen en voordrachten over het boeddhisme in de Benelux, Frankrijk en Duitsland. Zijn cd *Buddhist meditation songs* reist Europa rond. Dankzij zijn Tibetaanse culturele achtergrond, diep verankerd in het boeddhisme, weet hij de westerlingen met vrolijke en enthousiaste wijsheid te benaderen. Lama Karta is auteur van *Het leven van de Boeddha*, *Inleiding tot het boeddhisme* en *Kringloop van bardo's. Beschouwingen over leven, dromen, meditatie, sterven en geboren worden*.

«Wanneer krijgen we de kans?»

De kandidaturen aan de universiteit doen me sterk denken aan Lama Karta's metafoer. Als je een vogel bent die tijdens de kandidaturen met de vleugel der reflectie vliegt, val je genadeloos naar beneden. Zonder nadenken van buiten leren is nog altijd de belangrijkste troef die een kandidaat in huis moet hebben. Eenmaal je de licenties bereikt, mag je de ruimte kiezen, horizonten verkennen en wordt de sky the limit. Reflectie wordt een criterium om te slagen. De student wordt mens. Als vanaf het eerste jaar de kans tot openlijke reflectie zou bestaan, zou de opleiding meer diepgang krijgen en de samenleving een grotere generatie van kritisch denkende mensen.

Saskia Michielsens, student

«... We hebben allemaal een geest, dat is een feit. Maar belangrijk is dat we hem ook gebruiken. Om kennis te verwerven, te integreren, toe te passen en inzichten tot ontplooiing te brengen. Daarbij moeten we de mondigheid of rijpheid ontwikkelen om ons niet te vergissen in wat we leren. We moeten kennis kritisch analyseren én pragmatisch benaderen. Want kennis kan nooit het doel op zich zijn. Studeren gaat niet enkel over feitenkennis. We moeten ons voortdurend de vraag stellen: In hoeverre klopt dit allemaal? In welke mate is deze kennis schadelijk of nuttig? Met nuttig bedoel ik niet voordelig maar *welddadig*. Het gaat hier over zingeving. Kennis verwerven moet relevant zijn om jezelf verder te ontplooiën als mens en daar eventueel anderen mee te helpen om hetzelfde te doen. Kennis en attitudes zijn vooral handige middelen, methodes. Die staan in evenwicht met wijsheid, en daarmee bedoel ik *kunnen reflecteren*. In de teksten zegt men: 'Wijsheid en methode zijn als twee vleugels van een vogel.' Met één vleugel kan een vogel de ruimte niet kiezen. Studie zonder reflectie is geen verrijking. Reflectie verbreedt je visie op de wereld...»

Positief

«... Veel leerlingen en studenten zeggen: 'Ik hoop maar dat het lukt met mijn studie' en ze beelden zich in dat die hoop volstaat. Soms redeneren zij heel negatief: 'Wat zijn de nadelen van deze studierichting?' of 'Hoe zwaar is die cursus?' In plaats van dat positief te benaderen: 'Als ik dit ken, wat kan ik er mee aanvangen in het leven?' of 'Welke nuttige, pertinente dingen kan ik hieruit halen?' Laat leerlingen er dan ook vanuit die ingesteldheid aan werken, het liefst op het moment dat er les wordt gegeven, dat ze de leermiddelen hebben en dat er leerkrachten zijn om hen te begeleiden.

den. Dat het in het westers onderwijs met zijn vele positieve mogelijkheden en condities echter niet zo van een leien dakje loopt, is jammer. Wellicht zijn kinderen en jongeren zich onvoldoende bewust van de kansen die hen hier worden geboden ...»

Onderhuids

«...Negatief denken weegt zwaar door in deze maatschappij. De media leven van het negatieve en geven het aantrekkingskracht. Akkoord, je mag daar niet blind voor zijn, maar enkel het negatieve voor ogen houden verarmt. Goede en positieve zaken werken daarentegen opbouwend en verrijkend. Leerkrachten, ouders kunnen dat tegenwicht bieden door zelf een optimistische visie te ontwikkelen en onderhuids mee te geven. Onderhuids, want spraak is relatief. Er wordt veel gepraat in deze maatschappij, maar weinig geluisterd. Kinderen en jongeren hebben goede voorbeelden nodig, van ouders én leerkrachten. Die kunnen hen veel meer meegeven dan ze ooit gezegd krijgen. Bedenk dat kinderen veel kunnen capteren zonder dat je het hen moet zeggen. Dat brengt mee dat we leerlingen moeten stimuleren niet enkel uit eigen ervaringen te putten, maar ook open te staan voor de ervaringen van hun ouders en leerkrachten. Anders zouden zij telkens opnieuw het wiel moeten uitvinden. Elke jongere, om niet te zeggen de hele maatschappij, heeft als taak voort te bouwen op de evolutie zoals mensen die in het verleden hebben opgebouwd...»

Huizen bouwen

«...Alle grote tendensen in de samenleving komen voort uit leren en dat gebeurt voorlopig het meest in de periode en de structuur van het onderwijs. Ook wat rond zingeving en waarden draait, zal daar ontspruiten. Maar als waarden kennis achterna hollen, dan zit daartussen een gevaarlijk niemandsland waarin kennis kan worden misbruikt. Laten we proberen kennis en waarden samen aan te bieden, dat is het meest helder en zinvol. Vergelijk het met huizen bouwen: je hebt eerst een algemeen idee nodig van

«Maar wát nemen leerlingen mee naar huis?»

Ik ben me ervan bewust dat leerlingen naast de lesinhoud ook heel wat meer mee naar huis nemen. Alleen vraag ik me soms af: wat? Want het eerste wordt op allerlei manieren getoetst, het andere kom je maar heel zelden te weten. Maar het maakt me ook een beetje bang, al die voorbeelden voor de klas. Ik wil er niet te veel bij nadenken en vooral mezelf zijn in de klas: leerlingen vertellen wat me bezighoudt en wat me boeit in de leerstof, maar ook ingaan op wat er veeleer toevallig aan bod komt of op informele momenten. Ik wil daar ook graag de tijd voor nemen en die is er niet altijd. Ik hoop hoe dan ook dat leerlingen heel veel verschillende mensen met heel veel interesses voor de klas krijgen!

Katrien De Vlaemynck, leerkracht

«We zijn nieuwsgierig, vooruitvallend, ongeduldig en overhaast»

Het is eigen aan de mens dat hij nooit wil stilstaan. Wij hebben besef van tijd en duur, bijgevolg zijn we wezens van verandering. Dieren niet, zij leven in het hier en nu. Achteruit kijken doen ze niet. Ze dragen het verleden slechts onbewust mee. Het is opgeslagen in hun erfelijk patrimonium. Daarom zijn ze ook niet dankbaar om wat voorbij is. Ze kijken evenmin bewust en planmatig vooruit. Ze leven vanuit de radar van hun instinct. Projecten hebben ze niet, hun survival-instinct is hun enige levensproject. Mensen kunnen wel achterom zien en vooruitkijken. Ze doen het ook. Er zijn tijden waarin ze al te veel achterom kijken en andere waarin ze bezwijken onder de verleiding om te reikhalzen naar later en beter. Dat laatste is de bekoring van onze tijd: wij zijn nieuwsgierig, vooruitvallend, ongeduldig en overhaast. Maar vóór ons waren er ook intelligente en toegewijde mensen op de wereld. Het klopt niet dat gisteren gisterenavond al voorbij was: het verleden duurt voort. Daarom moeten we kunnen leren van wat vóór ons gevonden werd. Zo kunnen we doodlopende paden vermijden en des te beter de toekomst plannen. Wie geen acht slaat op wat zijn voorouders hebben gevonden, is ondankbaar en daarbij ook onverstandig. Men moet inderdaad niet altijd opnieuw het wiel willen uitvinden.

Kardinaal Godfried Danneels, aartsbisschop van Mechelen-Brussel

onderwijs»

het soort huis dat je wil, pas dan kan je bouwen. Waarden geven is zo'n idee. En zoals je verschillende huizen kan bouwen, zo gedifferentieerd moet je over waarden kunnen spreken in de klas. Sommigen zullen later alles op het gelijkvloers houden, anderen zullen hoge wolkenkrabbers neerzetten waar plaats is voor velen...»

Grootmoedig

«...Een leerkracht met een positieve visie, die enthousiasmeert en mogelijkheden tot leren schept, dat is al heel wat. In de toekomst zullen ouders en leerkrachten leerlingen vooral een referentiekader moeten meegeven, zowel van studie-inhouden als van waarden. Want uitsluitend kennis overdragen verdwijnt. Leerlingen zullen kennis veel sneller zelf vinden of gewoon geen zin meer hebben om nog te luisteren. Vervolgens moet een leerkracht grootmoedig zijn. Ik bedoel daarmee dat hij open moet staan voor het welzijn van de andere. Dat vergt een diep sociaal engagement, een grote scherpzinnigheid en veel moed. Laat hij ook een stabiel referentiepunt zijn, iemand die geen hoogten en laagten kent. Dat veronderstelt evenwicht en tevredenheid. En precies daarom verdient het lerarenberoep een grondige herwaardering. Al kan ik enkel herhalen dat vreugde en tevredenheid nooit van buitenuit naar ons toekomen. Die kwaliteit moeten we vanbinnenuit ontwikkelen. En ook voor een boeddhist is dat een dagelijkse oefening...» ■

Dit artikel is het achtste van een reeks artikels rond het kennisdebat (zie Klasse nr. 85, 87, 89, 91, 93, 95, 97, 99). Een specialist geeft vanuit zijn domein zijn toekomstvisie op onderwijs. Een leerkracht, een ouder, een leerling en een deskundige reageren. De reeks loopt in Klasse tot en met het jaar 2000. Ook u kan uw mening kwijt. U bent welkom op het forum van de Klasse-homepage (www.klasse.be). Of schrijf naar Klasse (Dialogo) Koning Albert II-laan 15 - 1210 Brussel.

«Gebrekkige waarden leiden tot vervlakkings, negativisme en pessimisme»

Kennis zou inderdaad geen doel op zich mogen zijn. Maar is dat wel het geval? De biomedische wetenschap verlegt de grens van leven en dood. Wanneer is iemand echt geboren (of nog, hoe lang duurt het voor een ongebooren vrucht als levend wordt aangezien?). Wanneer is iemand echt overleden en mogen zijn organen worden gebruikt om een medemens te helpen? De waarden die we hierrond hebben, veranderen. Het waardepatroon wordt getoetst en aangepast aan de recente ontwikkelingen van de kennis en de techniek. Ook technieken om van geslacht te veranderen en de kennis van klonen roepen vragen op naar een waardepatroon. Waar ligt de grens? Is het verantwoord ettelijke honderdduizenden franken te investeren in onderzoek naar geslachtskeuze, terwijl een volledig continent crepeert van hongersnood en dorst? De aarde is echter overbevolkt. Moet Afrika dan überhaupt geholpen worden? Leerkrachten en ouders zullen, zoals Lama Karta zegt, inderdaad vooral een referentiekader moeten meegeven. De kennis en de technieken ontwikkelen zich immers te snel. Persoonlijk denk ik dat deze evolutie zal leiden tot een herwaardering van het traditioneel-christelijk waardepatroon. Een gebrekkige waardeschaal leidt tot vervlakkings, negativisme en pessimisme. De meest weldadige kennis - om een begrip van Lama Karta te gebruiken - is dan niet de kennis an sich, maar de kennis van een schaal die de technologie waardeert. Een grote uitdaging voor de leerkracht en de ouder van morgen.

Philippe Sollie, ouder